

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς πολυπλασιασμῶς τῆς λέξεων.

Αἱ πρωτότυποι λέξεις εἰς κάθε γλῶσσαν εἶναι πολλά ὀλίγαις, καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ χηματίζονται ἀπὸ τὰς διαφορὰς συσθέσεις, καὶ μεταχηματισμῶς αὐτῶν τῶν πρωτοτύπων.

Οἱ ἔσοποι, ὅπῃ εἰς τῆς μεταχειρίζονται εἶναι τέσσαρες οἱ καθολικώτεροι· ἀδραγωγὴ, σιώθεσις, ἡ ἀφοροσ προφορὰ, εἴτ' ἐν τόνος, καὶ μεταφορὰ, ἡ ἔσοπολογία.

Α'. Πόσα ἐπίθετα δευτέρωθεν γίνονται ἀπὸ ἐσιαστικά, καὶ πόσα ἐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα; Πόσα ὀνόματα ἀπὸ ῥήματα, καὶ πόσα ῥήματα δευτέρωθεν ἀδράγονται ἀπὸ ὀνόματα; ἐρανίος, γήϊνος, εἶναι ἀπὸ τῆς ἐρανός καὶ γῆ· μελυνότης, λυκότης, ἀπὸ τῆς μέλαν, καὶ λύκον· θέλησις, πάθησις, θαυμάσιον, εἶναι ἀπὸ τὸ θέλω, πάχω, θαυμάζω· καὶ ἀνθεῖ, φωτίζει, σκοτίζει, ἀπὸ τὸ ἀνθος, φῶς, καὶ σκότος. Αἱ μετοχαὶ καθούσας τὸ ἰξόυρε, ὅτι γίνονται ἀπὸ τὰ ῥήματα· τὰ ἐπιρρήματα σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὰ ἐπίθετα· καλῶς, σοφῶς, ταχέως, ἀπὸ τὸ καλῶν, σοφῶν, ταχέων, κτ. οἱ σιῶδεσμοὶ ἄλλοι ἀπὸ ἐπιρρήματα, καὶ ἄλλοι ἀπὸ προθέσεις, καὶ ὀνόματα, κτ.

Β'. Πόσαι λέξεις δευτέρωθεν γίνονται ἀπὸ ἐνώσειν δύο ἄλ-

ὅπῃ ἐπιγράφεται *Essai sur l'origine des connoissances humaines*. Tom. II. Τὸν κύριον Βρόσλιον εἰς τὸ, *De la formation meca-nique des langues*. τὸν Herder εἰς τὴν πρὸ ἀρχῆς τῆς γλῶσσαν διατειβίω, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ ἄδρον τῆς Ακαδημίας τῆς Βερολίνης. Τὸν Βίκογ εἰς τὰ σοιχεῖα μιᾶς γέρας ἐπιστήμης, καὶ ἄλλης.

ἄλλων; Συῦθεις, συῦταξις, συῦαίνεις, συῦθήκη, δεῦν εἶναι δεῦν τῶν εῦωσιν τῆς συῦ προθέσεως; καὶ τὸ τάξις, θέσις, αἴνεσις, θήκη, καταφάσκει, ἀποφάσκει, συῦαῖδει, ἀντιλέγει, καταφέρεται, καὶ ἄλλα μυρία, ποῖος δεῦν ἰξόβρει, ὅτι εἶναι ἔργον τῆς συῦθέσεως; τὸ λογοποιεῖ, ραψοδεῖ, ξυλοφορεῖ, καὶ ἄλλα ἄπειρα, δεῦν εἶναι συῦθέσεις ὀνομάτων καὶ ῥημάτων; τὸ δικαιοφύλαξ, ἀρτοδότης, οἰκόσιτος, δεῦν εἶναι συῦθεις ὀνομάτων μετ' ὀνόματα; Ὅποιος κάμη ἀδρατήρησιν εἰς τῶν γλώσσων τῶν Ἑλληνικῶν, μακάρι καὶ τὴν ἐδικλῶμας, βλέπει πόσω πολυπλασιασιν προξενεῖ εἰς τὰς λέξεις ἢ συῦθεις. Ὅποιος ἔχει ἰδέαν τῆς Λατινικῆς, Γερμανικῆς, Σλαβονικῆς, καὶ Ἀραβικῆς δεῦν χρειάζεται ναὶ τὰ τὸ εἰπῶ ἐγὼ πόσον καὶ αὐταὶ αἰ γλώσσαι ποικίλονται, καὶ αὐξάνει μετὰ τὸν χρόνον. Οἱ Φραντζέζοι, καὶ Ἴταλοὶ, καὶ Σπανιόλοι, καὶ Βρετανοὶ, μὲ ὅλον ὅπῃ ἀδραπώνονται πῶς δεῦν ἔχει αὐτῶν τῶν χέρι ἢ γλώσσας, δεῦν εἶναι μὲ ὅλον τῆτο καὶ αὐταὶ παντάπασιν σερμηῦσαι δεῦν τῶν συῦθεις.

Γ'. Καὶ ὁ τόνος ἀλλάζωντας τόπον, ἀλλάζει καὶ αὐτὸς σημασίαν τῆς λέξεως· ὅχι μόνον τῆ λαόβοφος, καὶ ἄλλων πολλῶν εἰς τῶν Ἑλληνικῶν, ἀλλὰ πολλῶν εἰς πολλὰς γλώσσας· μάλιστα οἱ Κινέζοι, εἶναι φήμη κοινὴ, ὅτι εἰς ὅλην τῶν γλώσσων τῆς δεῦν ἔχεν ἄξιόπτερον δεῦν ξιακόσια ξιακόντα μονοσύλλαβα, καὶ μετ' ὅλον τῆτο, ὅχι τόσον ἴσως δεῦν τῶν συῦθεις, ὅσον δεῦν τῶν ἄφορον προφορῶν αὐτῶν τῆς μονοσυλλάβων, τὸ πλῆθος τῆς σημαινόντων ὄρων παρ' αὐτοῖς ἠύξησε τόσον, ὅπῃ μετὰ τὸ ναὶ μεταχειρίζονται οἱ Κινέζοι εἰς τὸ γράψιμόν τῆς χαρακτῆρας τῶν, ὅσαι εἶναι αἱ λέξεις τῆς, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῆς χαρακτῆρων, καὶ ἐπομῶως καὶ τῆς ἀντιστοιχέντων ὄρων, αὐτὸς πρὸς ναὶ δώσωμεν πίσιν εἰς τὸν πάτερ Μαγγαλχάνας, (Ἰσορ. ἑλλ. τῆς ἀπληθύνσεων Τόμ. 5'.) ἀναβαίνει ἕως 54400· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι φθάνει καὶ ἕως ὀγδοήκοντα χιλιάδας.

Δ'. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτὴ λέξις τονίζουμένη καὶ προφερομένη μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἢμπορεῖ νὰ σημαίη πολλά πράγματα καὶ μεταφορὰν καὶ τροπολογίαν. Τὸτο μάλιτα ἦτον σιωπηδέστατον εἰς τὰς Ἑβραϊκὰς, καὶ μᾶς δίδει εἷς καθαρώτατον παράδειγμα ὁ Μπέργκερ (Στοιχ. πρωτ. γλωσσῶν σελ. II.). Ἡ φωνὴ Γ'αδ (λέγει ὁ ῥηθεὶς) εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν σημαίνει χεῖρ, καὶ ἀναλόγως τὸν βραχίονα, καὶ τὸν χρόνον εἰς ἀνθρώπου, τὴν κνήμην, ἢ ἀδράχνην εἰς ζῴον. Κοντὰ εἰς αὐτὰ σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ γίνεται μετὰ τὸ χεῖρ, τὸτ' εἰς τὸ ἔργον ὡσεὶ χεῖρ Ἀβεσαλώμ, θέλει νὰ εἰπῇ ἔργον Ἀβεσαλώμ. Σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ πιάνεται μετὰ τὸ χεῖρ, καθὼς λαβὴ (μανίκι), χερσὶ, καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ πέρνει, ἢ πιάνει τὸ χεῖρ, δηλαδὴ ἐκεῖνο, ὅπῃ χωρέσῃ τὸ χεῖρ εἰς, ὅπῃ τὸ βάνει εἰς σωρὸν σίτου, ἢ ἄλλῃ τι εἰς ὁποιοδήποτε πράγματος, καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ χησιμῶν εἰς τόπον χειρὸς, ὅτι ἐργαλεῖον, ἢ ὄπσιον καὶ αὐτὸ εἶναι. Σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ μεταχειρίζεται ὡς χεῖρ, καθὼς ὄργανον, βοήθειαν, δέλεον, συμβεβηλὸν. Σημαίνει προσέτι καὶ δυνάμιν καὶ ἰχθὺν, ὡσεὶ χεῖρ Θεοῦ, εἶναι ἢ δυνάμεις, τὸ ἔργον, ἢ βοήθεια, ἢ ἐμπνεύσεις τῷ Θεῷ. Σημαίνει ἀκόμι καὶ τὸ μέτρον ἐκεῖνο, ὅπῃ ἡμεῖς λέγομεν ὄργανον, καὶ ἄλλα πολλά, ὅπῃ δὲ σιωπομίαν ἐνταῦθα παραθέλω. Ἰδὲ λοιπὸν πόσα σημαίνοντα ἀποδιδόντα μόνον εἰς μίαν φωνήν.

Ἐξω δὲ τὸτο, εἶναι μερικοὶ ὅροι, ὅπῃ λαμβάνονται εἰς δύο σημασίας, καὶ ἐνίοτε καὶ ἐναντίας ἀλλήλαις. Κόρη, φέρ' εἰπεῖν, τὸ κορίτζι, καὶ τὸ μεσαίτατον τῶ ὀφθαλμῶν, θαυμάζω, τὸ ἐπαινῶ, καὶ κατηγορῶ ἁμυνάσαι, τὸ τιμωρεῖν, καὶ βοηθεῖν, ἀρχαῖος ὁ παλαιός, καὶ ὁ μάταιος, τὰ ὅποια δέσκονται εἰς κάθε γλώσσαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν.

Εἶναι λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ φανερόν μετὰ πόσας τροπὰς ἢμπορεῖ νὰ αὐξήσῃ ἐπ' ἀπειρον, πόσον ὁ ἀριθμὸς τῶν

Κεφ. Δ'. Πολυπλασιασ. αὐτῶν. 23

τῶν ὄρων, ὅσον καὶ τὰ σημαίνοντα τῶν ὀλίγων πρω-
τοτύπων φωνῶν.

Ὡς τὸσον αἱ λέξεις δὲν συσισῶσιν ἄλλο, ἀλλὰ
τὴν ὕλην, ἕνα νὰ εἰπῶ ἔτσι, τῶν γλωσσῶν. Μὴν
τώρα νὰ ἰδεῖται τὴν μορφῆν, τὸ ἐστὶ πῶς ἠμπόρε-
σαν νὰ παρεισαχθῶν ἐκεῖνοι αἱ διάφοροι κλίσεις καὶ
ἐγκλίσεις τῶν λέξεων, καὶ ἐκεῖνοι οἱ διάφοροι κανόνες
τῆς συστάξεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν κρέματα ἢ ιδιότης,
ἢ ἐρμηνεία, καὶ ἢ δυνάμις μιᾶς γλώσσης· εἰς τὸ ὁ-
ποῖον πρέπει νὰ διατηρήσωμεν δύο πράγματα· ἕ-
να, ποῖα ἀπὸ αὐτὰ, τὸσον τὰς κλίσεις, ὅσον καὶ τὰς
κανόνας τῆς συστάξεως, ἠμπορῶν νὰ ὀνομαστῶν ἀναγ-
καῖα, καὶ ποῖα δευτεῖα· καὶ ἄλλο, μὲ ποῖον τρόπον
ἐπικυρώθησαν, καὶ κατεστάθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περί κλίσεως τῶν λέξεων, καὶ τῶν
καθόρων τῆς σωτάξεως.

Πότε εἶναι τὰ μέρη τῶν λόγων, ἢ τὰ εἶδη τῶν λέξεων, ὅπερ οἱ Γραμματικοὶ ὀνομάζουσι κλιτὰ, ὅ ἔστιν ὑποκείμενον εἰς ποικιλότητα τῆς καταλήξεώς των, τὸ Ἄρθρον, τὸ Ὄνομα, ἢ Ἀντωνυμία, τὸ Ρῆμα, καὶ ἡ Μετοχή.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περί ποικιλότητος, ἢ μεταβολῆς τῆς καταλήξεως τῶν Ὄνομάτων, Ἀντωνυμιῶν, καὶ Μετοχῶν.

Τὰ Ὄνοματα, αἱ Ἀντωνυμίαι, καὶ αἱ Μετοχαὶ εἰς τὴν ἑδικλώμας γλώσσαν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν, Γερμανικὴν, Σλαβονικὴν, καὶ ἄλλας ἴσως, ἔχουσι καὶ εἰπῶν κεφαλαϊωδέσπερον, τρία εἶδη ποικιλότητος, εἴτε ἐν μεταβολῆς, ὅπερ ἔστι κλίσεως τῶν καταλήξεών των, τῶν ῥύθμων, καὶ τῆς πτώσεως. Εἰς τὴν γλώσσαν τῶν Φραντζέζων, Ἰταλῶν, Σπανιόλων, καὶ ἄλλων ἴσως, ἔχουσι δύο λογιῶν μόνον, τὰ ῥύθμους καὶ τὰ ἀριθμοὺς, μνύοντας ἢ αὐτὴν κατάληξις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

Ἡ κλίσις, εἴτε ἐν ποικιλότητι τῶν ῥύθμων ἐπενοήθη καὶ εἰς τὴν ἑδικλώμας γλώσσαν, ὅπερ ἔστιν ἡ ἀρσενικὴ ἀπὸ τοῦ θηλυκοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς κυρίας καὶ ἐφαρμόζεται εἰς τὰ ζῶα, τὰ ὅποια εἶναι κυρίως ἀρσενικά καὶ θηλυκά. καὶ τὸ ὅπερ καὶ μνημονεύομεν ἡμεῖς ἐφαρμόζοντάς τε καὶ εἰς τὰ ἀψυχα

χα πράγματα, εἶναι ἐναντίον τῶ ὀρθῷ λόγῳ· διὰ τί τί λόγον ἔχει λίθος γὰ εἶναι γῆρας ἀρσενικῶ, καὶ πέτρα, θηλυκῶ; Ἡ ἀψυχα ἔπρεπε γὰ εἶναι γῆρας ἄρσενικῶ, τῶ ὁποῖον ἔχομεν τῶ φωνῶν καὶ ἡμεῖς, τῶ εἶχαν καὶ οἱ Ἑλλῆνες καὶ Λατῖνοι, τῶ ἔχεν καὶ οἱ Γερμανοὶ, πλὴν εἰς καμμίαν ἀπὸ αὐτῶν τῶν γλώσσων δὲν τὸ ἐμεταχειρίσθησαν καθὼς πρέπει, ἀλλὰ τὸ ἔχεν καὶ αὐτὸ μόνον διὰ μίαν σύγχυσιν· διὰ τί τί λόγον ἔχει γὰ ὀνομάζωμεν μὲ ἑδῆτερον γῆρας τῶ ἀρσενικῶ, ἢ θηλυκῶ παιδία; τὸ γυναικίον τῶ Ἑλληνῶν, τῶ Λατίνων τὸ saxum, καὶ lapis, τῶ Γερμανῶν das Weib, καὶ ἄλλα μυρία;

Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶ ζώων ἢ ἀρσενικῶν τῶ γῆρας, ἀγκαλὰ καὶ φαίνεται κατάτινα τρόπον, δὲν ἴσχυται ὅμως γὰ ὀνομαθῆ ἀπλῶς ἀναγκαῖα· ἐπειδὴ ἢ προσηύχθη τὸ, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν ἴσχυται ἢ ἀναπληρῶσθαι καθεὶ λογιῆς ποικιλότητι τῆς κατάληξεως. Καὶ δὲν προφέρομεν τὰ πλεονάζοντα μὲ μίαν μόνον κατάληξιν; καθὼς κίχλη θηλυκῆ, καὶ κίχλη ἀρσενικῆ, χελιδῶν, ἀετὸς, ἵππος, ὄνος, κτ.; λοιπὸν δὲν ἴσχυται ὀνομαθῆ ὁμοίως γὰ εἰπῶμεν καὶ λύκος ἀρσενικός, καὶ λύκος θηλυκός, σκύλος ἀρσενικός, καὶ σκύλος θηλυκός, ἀντὶ τῶ λύκος καὶ λύκαινα, σκύλος καὶ σκύλα κτ.;

Ὁ δὲ μεταχηματισμὸς τῶ ἀριθμῶν ἐπενοήθη εἰς τὸ γὰ ἀρσενικῶν πότε ὀμιλεῖν πρὸς ἑνός, καὶ πότε πρὸς δύο, ἢ πλεονάζοντων πραγμάτων. Ὅμως καὶ ἐδῶ, ὅπου προηγείτο εἷς ἐπίθετον ἀριθμητικόν, ἢ κλίσεις τῶ ὀνόματος καὶ ἀριθμὸν ἴσχυται γὰ λείπειν, διὰ τί τὸ δύο, ἢ πολλὸν δένδρον ἐφάνεραν βεβαιότατα ἐκεῖνο, ὅπερ φανερώμεν τὸ, δένδρον, καὶ δένδρον· τὸ ὁποῖον καὶ συμβαίνει εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, ὅπερ ὀνομάζονται ἀκλιτα, τὰ ὁποῖα δὲν λείπουν ἀπὸ καμμίαν γλῶσσαν. Μῶλον τῶτο, ἐπειδὴ ἢ συχνὴ ἐπανάληψις τῶ ἀριθμητικῶν ἠθέλον εἶναι ὀχληρά, δὲν ἴσχυται γὰ ἀρνηθῆμεν, ὅτι ἢ ποικιλότης τῶ

εὐκὴ καὶ πληθυντικὴ ἀριθμῶν, ὅσον προξενεῖ μεγάλῃ
 ἐκκολίαν. Ὀμοίως καὶ τὰ δυϊκῶν, ὅπερ εἶχαν οἱ Ἕλλη-
 νες καὶ Ἑβραῖοι, καὶ ὑσερεῖται ἡ ἐδικήμας γλῶσσα, κα-
 θὼς καὶ ἡ Ἰταλική, Γαλλική, καὶ ὅλαι αἱ γλῶσαι τῶν
 Ἑυρωπαϊῶν ἐθνῶν.

Ἡ ποικιλότης τῶν πτώσεων, μὲ ὅλον ὅπερ χρησιμῶς
 πολλὰ εἰς τὸ νὰ κάμῃ πολλαχῶς τὸν λόγον συνομα-
 τερὸν, ἀκριβέστερον, καὶ σαφέστερον, ἢμπορεῖσεν ὅμως καὶ
 αὐτὴ νὰ λείψῃ, καθὼς λείπει καὶ ἀπὸ τῆς Γαλλι-
 κῆς, Ἰταλικῆς, Ἑγγλέζικῆς, καὶ ἄλλας πολλὰς γλώσ-
 σας, αἱ ὁποῖαι ἀναπληροῦν τῆς χείαν μὲ τὴν πα-
 ράθεσιν ἐπιπιδείξ τινὸς μορῆς, ἢ προθέσεως.

Ἀφ' οὗ ἡ κλίσις καὶ ποικιλότης τῶν τελῶν εἰρημῶν,
 ὅσον εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὰ ἔσιαστικὰ ὀνόματα, πολὺ
 πλεονεκτήστερον ἢμπορεῖσεν νὰ μὴ εἶναι καὶ εἰς τὰ ἐπί-
 θετα, εἰς τὰς ἀντωνυμίας, καὶ εἰς τὰς μετοχάς· καὶ οἱ
 Ἑγγλέζοι ἀληθινὰ εἰς τὰ ἐπίθετα, καὶ τὰς μετοχάς
 ὅσον ἔχον τῆς πλεονεκτητικῆς ἐλαφροῦς εἰς τὰς καταλή-
 ξεις. Μὲ ὅλον τῶν ποῖος τὸ ἀρνεῖται, ὅτι αὐτὰ μᾶς
 κάμνεν νὰ καταλαμβανώμεν ἐκκολώτερα εἰς ποῖον ἔ-
 σιαστικὸν ἀναφέρεται εἴτε ἐπίθετον, ἢ μία ἀντωνυ-
 μία, ἢ μία μετοχή; καὶ ἐγὼ ὑποπτεύω, ὅτι ἡ δυ-
 σκολία καὶ ἀσάφεια, ὅπερ ἀπαντῶμεν εἰς τὰ συγγραμ-
 ματα τῶν Ἑγγλέζων, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ποιήματα
 τῶν, προέρχεται εἰς τὰ πλεονεκτήστερα μέρη ἀπὸ τῶν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς καταλήξεως
 τῶν Ῥημάτων.

Ἡ μεταβολὴ τῆς καταλήξεως τῶν Ῥημάτων εἶναι
 τεσσάρων λογίων, τῶν ἐστὶ καὶ πρόσωπον, καὶ ἀριθ-
 μὸν, καὶ χρόνον, καὶ καὶ ἐγκλισιν.

Ὡς πόσον τῶ προσωπικῶ καὶ ἀειθμῶ γίνονται πειρι-
ται, ὅταν προηγῶνται τὰ προσωπικὰ ὀνόματα, ὡς
τὰ εἰπῶ ἔτσι, καθὼς τὸ βλέπομεν εἰς τὴν συστά-
ξιν τῶ ἀπαρεμφάτων· ὡς τί ποῖος ἀμφιβάλλει, ὅτι
τὸ ἐμὲ ἀγαπᾶν, σὲ ἀγαπᾶν, ἡμᾶς ἀγαπᾶν, ἐκεί-
νος ἀγαπᾶν, δεῦν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὸ ἐγὼ ἀγαπῶ,
σύ ἀγαπᾶς, ἡμεῖς ἀγαπῶμεν, ἐκεῖνοι ἀγαπῶσιν;

Ὅσον ὡς τὰς χρόνας, ἄλλοι μόνοι ἦτον ἀναγκαῖοι ὁ
ἑνεσῶς, εἰς τὴν παρωχήμενος, καὶ ὁ μέλλον, καὶ μὴτε
εἶχαν ἄλλους, ἀπὸ αὐτῶ οἱ Ἑβραῖοι· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
οἱ ἄλλοι δεῦν ἀπαιτῶσαν ἀναγκαῖως μίαν ξεχωριστὴν
διαφορὰν καταλήξεως, ὡς τί τὸ νῦν, τὸ πάλαι, τὸ
ἤδη, τὸ αὐτίκα ἠμπορῶσαν νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν χεῖραν.
Τὸ ἴδιον ἠμπορῶμεν νὰ εἰπῶμεν καὶ ὡς τὰς ἐγκλί-
σεις· ὡς τί καὶ αὐτὰς ἠμπορῶσαν δὲκλωτάτα νὰ τὰς
ἀναπληρώσῃ τὰ ἀδελφικὰ καὶ δὲκτικὰ ἑπιρρή-
ματα.

Ἐνα ἀδελφικὸν παράδειγμα σαφές αὐτὸν τῶ λεγομένης μᾶς δίδει
ἡ γλῶσσα τῶ Βρασιλιανῶν (Ἑθνεσῶ τῆς Ἀμερικῆς).
Ἰκο (κοντὰ εἰς αὐτῶς) σημαίνει ἐκεῖνο, ὅπῃ σημαί-
νει εἰς ἡμᾶς τὸ ἔστιν (εἶναι)· καὶ α, ἔρε, ο, ὄρο,
πε, ἀκράχε, ἐκεῖνο, ὅπῃ σημαίνων εἰς ἡμᾶς τὸ ἐγὼ,
σύ, ἐκεῖνος, ἡμεῖς, ὑμεῖς (ἐσεῖς), ἐκεῖνοι. Ἰδὲ
λοιπὸν πῶς κλίνων ἐκεῖνοι τὸ ῥήμά τῶς. α, Ἰκο, ἐγὼ
εἶμαι. ἔρε, Ἰκο, σύ εἶσαι. ο, Ἰκο, ἐκεῖνος εἶναι. ὄ-
ρο Ἰκο, ἡμεῖς εἶμεθα. πε Ἰκο, ἐσεῖς εἶθε. ἀκράχε
Ἰκο, ἐκεῖνοι εἶναι· εἰς τὰ ὅποια τὸ Ἰκο, μῦς πάν-
τοτε ἀμετάβλητον. Ἡ ἴδια φωνὴ τῶ ἑνεσῶτος χησι-
μῶς καὶ εἰς τὸν ἀδελφικὸν, προδέπωντας τὸ ἑπιρρήμα
ἀκρέμε, ὅπῃ σημαίνει τότε· εἰς ἀόριστον προδέπωντας
τὸ, ἀκρέμε, ὅπῃ σημαίνει χρόνον ἑντελῆ ἀπερα-
σμένην· εἰς μέλλοντα μὲ τὴν προδήκλω τῶ ἴρον, ὅ-
πῃ σημαίνει τὸ μέλλον. Τὸ αὐτὸ χησιμῶς καὶ εἰς
δὲκτικῶν, προδέπωντας τὸ ἑπιρρήμα μῶμεν, ὅπῃ θέ-
λει νὰ εἰπῆ εἶθε. παρομοίως συστάσων ὅλα τὰ ῥή-
ματά τῶς, ὅπερ ἔστι δεῦν ἔχων καμμίαν κλίσιν, ἀλλὰ
φυ-

28. Τμήμ. Α'. Περί Λέξεων.

φυλάττων πάντοτε τὴν αὐτὴν κατάληξιν (Ἰστορ. γο-
νικ. τῆς ἀξιολογίας Τόμ. 18. σελ. 284.).

Εἰς τὸτο ὁμοιάζον πολλά τὰς Βρασιλιανὰς οἱ Γερ-
μανοὶ, καὶ Ἑγγλέζοι, οἱ ὅποιοι πολλά ὀλίγων ποι-
κιλότητι τῆς καταλήξεως ἔχον εἰς τὰ ῥήματά τας· τέ-
τοια ἦτον καὶ ἡ γλῶσσα τῆς Ἑβραίων.

Τὸ ἐναντίον ἡ ἐδικήμας γλῶσσα, ὁμοίως καὶ ἡ μη-
τέρα τῆς Ἑλληνικῆς, ἔχει κάθε πρόσωπον, καὶ χρόνος,
καὶ ἔγκλισις τὸν χηματισμόν τε. Ὅμοίως καὶ ἡ Λατινι-
κὴ, ὅμως δὲν φθαίνει τὰς δύο Ἑλληνικάς. Διὰ τὸτο
οἱ Γερμανοὶ, Ἑγγλέζοι, Φραντζέζοι, Ἰταλοὶ, καὶ
Σπανιόλοι τὴν γλῶσσαν τῆς Ἑλλήνων καὶ Λατίνων τὰς
ἔχον ἑξ' ἀλαβυείνδρας.

Ἡ δὲ ἰσχυρία ὅμως, ὅπως αὐτὴ ἡ ποικιλότης ποροξε-
νεῖ εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ σαφύειαν τῶ λόγου, εἶναι
ὑπερῆχη εἰς τὰς Ἑγγλέζους, Γερμανὰς, Φραντζέζους,
καὶ Σπανιόλους· εἰς τὸ ὅποιον τὰ πρωτεῖα τὰ ἔχον αἱ
δύο Ἑλληνικά· τὰ δευτερεῖα ἡ Λατινικὴ. Ἡ Φραν-
τζέζικη καὶ Ἰταλικὴ ἔχον τὴν τρίτην τάξιν, καὶ τὴν
ἑκάττω ἡ Ἑγγλέζικη καὶ Γερμανικὴ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περί τῆς Καθόμωμ τῆς Σιωτάξεως.

Οἱ Κανόνες τῆς σιωτάξεως συλλίσανται εἰς τὴν
συμφωνίαν τῆς ἑσσιασικῶν ὀνομάτων μετὰ τὰ ὑπίθετα,
καὶ τῆς ῥημάτων μετὰ τὰ ὀνόματα· ἢ εἰς τὴν ἀπολα-
σίαν, τὰ ἔστι τὴν ἐκ τρίτης σιωτάξιν. Ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ
κανόνες, ὅσον φαίνονται δύσκολοι εἰς τὸ νὰ τὰς μά-
θῃ τινὰς, τὴν ἀλάχισον εἰς μερικὰς γλώσσας, τὸσον
ἀρνῶνται αὐτομάτως εἰς κάθε γλῶσσαν, χωρὶς νὰ
χρειαθῇ κάμμια ἀπαθὴ εἰς αὐτὰς.

Καὶ ὅσον ἑξ' αὐτῶν συμφωνίαν, ἐκεῖ ὅπως δὲ εἶναι
κάμ-

καμμία ποικιλότης εἰς τὴν κατάληξιν τῆς ὀπίθεων, καθὼς εἰς τὴν Ἑγγλέζικῃ γλώσσῃ, δεῖ εἶναι καμμία χρεία τῆς κανόνος· ἐκεῖ πάλιν, ὅπῃ εἶναι ποικιλότης καταλήξεως, ἐπενοήθη (αὐτὴ ἡ ποικιλότης) δεῖ γὰρ καταλαμβάνωμεν ἅπασαν τὴν κατάληξιν τῆς ὀπίθεως εἰς ποῖον ἑσιαστικὸν ἀναφέρεται· ἅπασαν τὸ ὅποῖον προκύπτει αὐτόθεν ὁ κανὼν, ὅτι πρέπει γὰρ συμφωνῆ μετὰ τὸ ἑσιαστικὸν καθεὶ ὀπίθετον εἰς γένος, εἰς ἀριθμὸν, καὶ εἰς πτώσιν κοντὰ εἰς τῆς Ἑλλήνας, Λατίνους, καὶ ὅλους ἐκείνους, τῆς ὁποῖων ἡ γλώσσα ἔχει ἑσφορὰς καταλήξεις τῆς πτώσεων, καὶ εἰς ἀριθμὸν μόνον καὶ γένος κοντὰ εἰς τῆς Ἰταλούς, Φραντζέζους, Ἑγγλέζους, καὶ ὅλους ἐκείνους, ὅπῃ δεῖ ἔχειν καμμίαν μεταβολὴν εἰς τὴν κατάληξιν τῆς πτώσεων.

Παρομοίως εἰς τὰ ῥήματα αἱ γλώσσαι, ὅπῃ δεῖ ἔχειν ποικιλότητα καταλήξεως τῆς ῥημάτων, καθὼς τῆς Βρασιλιανῶν, καὶ ἄλλων ἴσως, δεῖ χειάζονται κανόνα συμφωνίας· καὶ ἐκεῖ ὅπῃ ἐπενοήθη, ἐπενοήθη δεῖ γὰρ φαίνεται καλλίτερα εἰς ποῖον ὄνομα ἀναφέρεται, καὶ ἀνήκει τὸ καθεὶ ῥῆμα· ἅπασαν τὸ ὅποῖον προήλθεν ὁ κανὼν, ὅτι καθεὶ ῥῆμα πρέπει γὰρ συμφωνῆ μετὰ τὸ ὄνομά τε εἰς πρόσωπον, καὶ ἀριθμὸν.

Ὅσον δεῖ τὴν ἀκολουθίαν, τῆς ἐστὶ τὴν ἐκ τῆς συντάξεως, ὅπῃ ἀπαιτῶν τὰ ῥήματα, πρέπει γὰρ διαίρεσώμεν πρῶτον τὰ ῥήματα εἰς μεταβατικά, καὶ ἀμετάβητα.

Καθεὶ ῥῆμα, καθὼς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω (Κεφ. Α'. Σελ. 10.), κοντὰ εἰς τὴν κατάφασιν, ὅπῃ σημαίνει τὸ ὑπαρκτικὸν, περιέχει προσέτι καὶ εἴνα ὀπίθετον, τὸ ὅποῖον δηλοῖ μίαν κάποιαν ποιότητα, ἢ ἐνέργειαν, ἢ ἀναφορὰν· ὥστε τὸ ζῶ εἶναι ἰσοδύναμον μετὰ τὸ εἶμαι ζωντανός, τὸ ἐρῶ μετὰ τὸ εἶμαι ἐρασῆς, κτλ.

Ὅποταν αὐτὸ τὸ ὀπίθετον σημαίνει μίαν ποιότητα, ἢ μίαν ἐνέργειαν, ὅπῃ τελειώνει, τῆς ἐστὶ περιέχεται εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον, καὶ δεῖ ἀπερνεῖ εἰς ἄλλον,

λον, τὸ ῥῆμα λέγεται ἀμετάβατον, καθὼς εἶναι τὸ ζῶ, ἀποθνήσκω, κοιμῶμαι, ἔέχω, περιλαβάζω, κτ. ὅταν ὁμως σημαίνῃ μίαν ἐνέργειαν, ἢ ἀναφορὰν, ὅπως τελειώνει, ἢ τοι ἀπεριγὰ εἰς ἄλλο ὑποκείμενον, τότε τὸ ῥῆμα λέγεται μεταβατικόν· τέτοια εἶναι τὸ ἀγαπῶ, μισῶ, τύπτω, διδάσκω, καὶ τὰ παρόμοια.

Ὄταν λοιπὸν μεταχειρίζομεθα εἷς ῥῆμα ἀμετάβατον, τὸ ὑποκείμενον (πρόσωπον), καὶ τὸ ῥῆμα καθ' ἑαυτὰ ἄρκεν νὰ ἀποτελέσῃ ἐννοίαν αὐτοτελή· καθὼς Τρύφων κοιμᾶται, Τίτος περιλαβάζει· ἔξω ἀπὸ μερικά, τὰ ὅποια ἔχον μίαν ἐννοίαν σχετικῶς, καθὼς συγκαταβαίνω εἰς τὸτο, φρονῶ ὀρθῶς, καὶ τὰ παρόμοια.

Ὄταν μεταχειρίζομεθα εἷς ῥῆμα μεταβατικόν, καὶ εἰς αὐτὸ πολλακίς τὸ ῥῆμα καὶ τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἄρκετὰ εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ ἐννοίαν αὐτοτελή, καθὼς Δίων ἀναγκάσκει, Θεὸν χράφει. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμως ἀπαιτεῖται καὶ ἄλλο ὑποκείμενον, ἵνα νὰ ἀπαρτηθῇ ἡ ἐννοία· ἵνα τί λέγωντας Ἀχιλλεύς ἀπέκτεινε, καθύστερ δὲ θυὸς ἐρωτᾷ ποῖον; καὶ μήτε ἀπαρτίζεται ἡ ἐννοία ἀνίσως δὲν προσεθῇ Ἐκτορα, ἢ ἄλλο κανεὶς ὄνομα.

Τὰ ῥήματα, ὅπως κοντὰ εἰς τὸ ὑποκείμενον χρειάζονται καὶ ἄλλο ὄνομα, ἵνα νὰ ἀπαρτίσῃ τὴν ἐννοίαν τες, τὰ λέγομεν πῶς ἀπαιτῶν ἐκεῖνο τὸ ὄνομα, καὶ αὐτῶ τῶ ἀπαίτησιν τῶ ὀνομάζον ἀκολουθίαν. Οἱ κανόνες λοιπὸν τῆς ἀκολουθίας συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰ ῥήματα τῶ πῶσιν, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ καθύστερ· εἰς τὸ ὅποῖον κάθε γλῶσσα ἀκολουθεῖ τὸ ἐδικόν της ἔθος· καὶ εἰς τὰς Γάλλους, Ἰταλούς, Σπανιόλους, καὶ Ἑγγλέζους, μετὰ τὸ νὰ μὴ ἔχον διαφορὰν αἰ ἄλλαι πτώσεις ἀπὸ τῶ ὀνομαστικῶ, καὶ μετὰ τὸ νὰ προσφέρῃ αὐτοὶ τὰ κύρια ὀνόματα ἀνάρθως, δὲν εἶναι τὸσον ἀναγκαῖον, καθὼς εἰς τῶ Ἑλληνικῶ, Λατινικῶ, καὶ ἄλλας, τῶ ὁποίων ἔχον διαφορὰν αἰ πτώσεις τῶ ὀνομάτων.

Κεφ. Ε'. Κανόνας τῆς Σιωτάξ. 31

Αὐτοὶ οἱ κανόνες εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπενοήθησαν πρὸς δ'ἀκρίβειαν καὶ ἀποφυγὴν συγχύσεως· ἐπειδὴ εἶναι πιθανόν ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ ἀνθρώποι ἐπέφεραν τὰ δύο ὀνόματα εἴς αὐτὸν κατόπι τῆ ἀλλῆς ἔτι, καθὼς ἦτον· μετὸν καιρὸν ὅμως βλέπωντας, ὅτι ἀκολυθῆσε σύγχυσις καὶ ἀμφιβολία, ποῖον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ κάμνει τὴν ἐνέργειαν, καὶ ποῖον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον δεξιβάζεται, μετέβαλον τὸ εἴς αὐτὴν εἰς ἄλλω πτωσιν ἡρικῶν, ἢ δοτικῶν, ἢ αἰτιατικῶν, καθὼς ἔτυχε νὰ τὸ προσφέρῃ ἐκεῖνος, ὅπῃ πρῶτος ἠθέλησε νὰ κάμῃ αὐτῶν τὴν δεξιολίαν. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ δεῖ τὰ προσθετικά.

Οἱ κανόνες λοιπὸν τῆς ἀκολυθίας τὸσον τῶν ῥημάτων, ὅσον καὶ τῶν ὀνομάτων (δεῖ τί εἶναι καὶ πολλὰ ὀνόματα, ὅπῃ ἀπαιτῶν καὶ αὐτὰ κάμνῃ ἄλλο πτωτικόν, δεῖ νὰ ἀπαρτιθῇ ἢ εἴδησις, καθὼς τὰ χετικά, καὶ ἄλλα) οἱ κανόνες λέγω αὐτῆς τῆς ἀκολυθίας, ἐξήγηθησαν ἀληθινὰ δεξιόρως, καὶ τὰς δεξιόρως γλώσσας καὶ τὰς δεξιόρως δεξιόρως, ὅπῃ τὰς ἐξήγησαν· ἐξήγηθησαν ὅμως εἰς κάθε γλώσσαν φυσικῶς ἀπὸ τῆς ὑπαγόρευσις τῆς χείρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4'.

Περί τῆς ὠφελείας, ὅπῃ προξενῶν αἱ λέξεις εἰς τὴν αὔξησιν καὶ τελειότητα τῆς ἀνθρωπίνων γνώσεων.

Εἰς τὴν γῆσιν τὰ λόγια χρωσθῶν τὰς πλεοναστέρας γνώσεις μας, ὅχι μόνον ἐκείνας, ὅπῃ μαθησθῶν ἀπὸ ἄλλων μὲν τὸ μέσον, αἱ ὅποια εἶναι βέβαια πολλόταται, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐκείνας, ὅπῃ ἀποκτῶν ἀφ' ἑαυτῶν μας· εἰς ἕξιν ὅπῃ τὴν ὑπεροχὴν, ὅπῃ ἔχομεν ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα, τὴν χρωσθῶν πλεοναστέρον εἰς τὴν δυνάμιν τὴν ὁμιλεῖν.

Καὶ τῆ ἀληθείᾳ τὰ βρέφη, ὅπῃ καὶ ἀσφόδρος καιρὸς ἐρέθησαν εἰς τὰ δάση παρητησθῶν, καὶ ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν, ποῖα ἐννέα χρόνων, ποῖα δώδεκα, καὶ ποῖα δεκαπέντε, καθὼς ἦτον ὑπερησθῶν ἀπὸ ὁμιλίαν, ἔτω καὶ εἰς πολλὰ ὀλίγας γνώσεις τῆς ψυχῆς διάφορον ἀπὸ τὰ θηρία, μὲν τὰ ὅποια ἐπεριπατῶν καὶ στυδιέτριβον.

Τὸ ὅποιον, ἀπὸ τὰ μὲν φαίνεται ἀσάδοξον εἰς μερικῶν, ἀπὸ τὰ εἰδοποιήσασθῶν, ὅτι αἱ ἴδιαι δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὰ ἀναπτυσθῶν καλλίτερα, καὶ ἀπὸ τὰ ἔξασκηθῶν πλεοναστέρον, βοηθῶνται μεγάλως ἀπὸ τὰς λέξεις, καὶ μάλιστα ἡ μνήμη καὶ ἡ σκέψις. Ἐπειδὴ ἡ μνήμη ἀσάλλεται εἰς δύο εἶδη, καθὼς θέλομεν ἰδῆ εἰς τὴν Ψυχολογίαν, μίαν τῆς πραγμάτων, καὶ ἄλλω τῆς ὀνομάτων.

Λοιπὸν ὅτι αἱ εἰκόνες τῆς ἀντικειμένων ἠμπορῶν νὰ ἀνακαλεσθῶν καὶ ἀπὸ ἐκείνας, ὅπῃ ὑστέρηται τὰ ὀνόματα, δὲν εἶναι ἀμφιβολία.

Ὡς τὸσον Α'. Αἱ ἰδέαι καὶ αὐτῶν τῆς μερικῶν καὶ ἀτομικῶν πραγμάτων ἐκκολώτερα διεγείρονται ὅταν εἶναι στυδεσθῶν μὲν τὰ ὀνόματα, ἀπὸ τὰ ὅταν δὲν εἶναι.

ναι· ἐπειδὴ ἡ σύζυξις τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν πραγμάτων κάμνει συχνά, ὅπῃ ἐπιστρέφοντας εἰς τὸν νῦν τὰ ὀνόματα, καὶ ἐπιστρέφει καὶ τὰ πράγματα, τὸ ὁποῖον ἀλλέως δεῦν ἠθελεν ἀπολεσθῆσιν.

Β'. Τῆτο ἠμπορεῖμεν νὰ τὸ εἰπῶμεν πολὺ περὶ τὸ-
τερον διὰ τὰς καθολικὰς ιδέας· μάλιστα μερικοὶ δο-
ξάζουσι ὅτι, αὐτὰ ἀφαιρέσειν τὰ ὀνόματα, δεῦν ἠμπορεῖ
νὰ λάβῃ τινὰς κἀμμίαν γρηκὴν ιδέαν (Ρῆσιν Ὀ-
μιλ. πρὸ τῆς ἀρχῆς καὶ βάσεως τῆς μεταξὺ τῶν ἀν-
θρώπων ἀνομοιότητος Μέρ. Α'). Εἰγὼ ὅμως δεῦν
ἠμπορῶ νὰ συγκαταενόσω εἰς τῆτο ὅξ ὀλοκλήρως, ἐ-
πειδὴ δεῦν βλέπω διὰ ποίαν αἰτίαν, ἀπίσως εἴνας ἀν-
θρώπος ἀνακαλῶντας εἰς τῆν μνήμην τῆν εἰκόνα
ἐνὸς δένδρου, θελήσει νὰ σαθῆ μόνον εἰς τὸ νὰ θεωρῆ
τὰς ποιότητας, ὅπῃ γρηκῶς ἀνήκειν εἰς κάθε δένδρον,
νὰ μὴν ἠμπορῆ νὰ γρηκῆ τῆν γρηκὴν ιδέαν τῆ
δένδρου, καὶ χωρὶς νὰ ἔχη τὸ ὄνομα τῆς. Ἐπειδὴ ὅμως
αἱ γρηκαὶ ιδέαι εἶναι, καθὼς ἴδομεν (Μέρ. Α'.
Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Ἀρθρ. 4.), τὸ ἄθροισμα τῶν
ποιότητων ἐκείνων, ὅπῃ εἶναι κοινὰ εἰς πολλὰ ἄτο-
μα, δεῦν ἠμπορεῖμεν νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι αὐταὶ αἱ
ποιότητες πολλὰ δὺκολώτερα ἠμποροῦν καὶ νὰ χωριθῶν
διὰ μέσιν τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ τὰ ἄτομα, εἰς τὰ ὁ-
ποῖα ὑφίστανται, καὶ νὰ εἰσέλθῶν πρὸς ἀλλήλας, καὶ νὰ
ἀνακαλεσθῶν εἰς τῆν μνήμην, ὅταν εἶναι δεδευῖσαι,
καὶ συναζυγῶναι μὲ κάνα ὄνομα, πρὸ ὅταν λεί-
πῃ αὐτὸς ὁ κοινὸς δεσμὸς, καὶ τὸ ὑποδείγμα.

Γ'. Ἐπειτα αἱ ἀφηρημέναι εἴσοιαι τῶν πραγμάτων
ἐκείνων, ὅπῃ δεῦν προσφέρουσι κἀμμίαν εἰκόνα, καὶ τῶν
ὁποῖων δεῦν ὑφίσταται ἔξω ἀπὸ τὸν νῦν μας κάνα
πρῶτον, ἢ ἀρχέτυπον, καθὼς εἶναι αἱ εἴσοιαι
τῶν ἀρετῶν, καὶ κακιῶν, τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ψεύδους,
τῆς μαθησεως, καὶ ἀμαθείας, καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν
πραγμάτων, ὅπῃ εἶπαμεν, ὅτι ὀνομαζονται ἠθικά
ὄντα (Μέρ. Α'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Ἀρθρ. 1.), δεῦν
ἠμποροῦν κατ' ἐδοῖα τρόπον μῆτε νὰ γρηκῆσθῶν, μῆ-
Elem. di Filos. T. II. C τε

τε γὰρ ἀνακαλεῖσθαι εἰς τὴν μνήμην χωρὶς τῆς ὀπκι-
εἶας τῆς λέξεως.

Καὶ ἐπειδὴ αἱ γνώσεις, καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρώ-
πος ὑπερέχει τὰ ἄλογα ζῶα, σωρίζονται προηγου-
μένως εἰς τὰς καθολικὰς ἰδέας, καὶ εἰς τὰς ἀφηρημέ-
νας ἐννοίας, ὅπῃ αὐτὸς μόνος τῆς λοιπῶν ζῴων ἔ-
χει, καὶ αὐταὶ κρέμονται αἱ ὑπερπρότεροι ἀπὸ τῆς
χρῆσιν τῆς λέξεως, εἶναι φανερὸν πόσον εἶναι ὑπό-
χρεος ἕκαστος αὐτὸν τὸν τίτλον ὁ ἀνθρώπος εἰς τὰς λέ-
ξεις.

Δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγώτερον ὑπόχρεος ἕκαστος τῆς με-
γαλωτάτῃ βοήθειαν, ὅπῃ αὐταὶ χορηγῶν εἰς τῆς
ἀσκήσιν τῆς σκέψεως.

Εἶναι μάλιστα μερικοὶ, ὅπῃ διΐχνυρίζονται, καὶ βε-
βαιῶνται, ὅτι δὲν ἔμπορεῖ ἐδεμίαν σκέψιν γὰρ ἔχει
ἐκεῖνος, ὅπῃ δὲν ἔχει τῆς χρῆσιν τῆς λέξεως· τὸ ὁ-
ποῖον ἐγὼ δὲν θέλω τὴν εἰπῆ, ἐπειδὴ ἀφ' ἧς ὑπό-
θεσα, ὅτι ἡ σκέψις σωρίζεται εἰς τῆς προσήλω-
σιν, καὶ τῆς θεληματικῆς, καὶ ἐλθεῖν μετεβίβασιν
τῆς προσοχῆς ἀπὸ ἑνὸς ὑποκείμενον εἰς ἄλλο (Μέρ. Α'.
Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'. Ἀρθρ. 1.), δὲν βλέπω ἕκαστος
ποῖαν αἰτίαν γὰρ μὴ ἔμπορῆ γὰρ τὸ κάμη τῆτο καὶ
ἐκεῖνος, ὅπῃ δὲν ἔχει τῆς δυνάμιν τῆς ὀμιλεῖν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ χρῆσις τῆς σκέψεως, καὶ τὸ ὄφελός
τῆς σωρίζεται προηγουμένως εἰς τὸ γὰρ σρέφωμεν τῆς
προσοχῆς ἀπὸ τὰς προσβολὰς εἰς τὰς ἰδέας, ἢ ἐν-
νοίας, ὅπῃ ἀνακαλεῖ ἡ μνήμη, καὶ γὰρ ἀναβάλλωμεν
τὰ ἐνεσῶτα πράγματα μετὰ τὰ ἀπερασμῶνα, καὶ γὰρ
προβλέπωμεν τὰ μέλλοντα· καὶ ἐπειδὴ προσέτι ἡ μνή-
μη τῆς ἀπερασμῶν πραγμάτων, μάλιστα τῆς καθο-
λικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἀφηρημῶν ἐννοιῶν, κρέματα
(καθὼς ἰδομεν) ἀπὸ τὰ ὀνόματα, ἔμπορεῖ τινὰς
γὰρ συμπεραῖν πόσῃ βοήθειαν ἔχει ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἡ
σκέψις, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ λόγος εἶναι ὅτι συγκεί-
σεως πολλῶν ἰδεῶν, ἢ ἐννοιῶν, ὅπῃ ὅτι ὅτι κείσεως
καὶ ἰσχυρισμάτων.

Διὰ τὸ αἰ κείσεις μας δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ προ-
τάσεις ἐνδεδέχεται παρόμοιαι καὶ πάντα μὲ ἐκείνας,
ὅσα μέσα τῶν ὁποίων τὰς φανερώουσι ὕστερα μὲ τὰς
λέξεις, καὶ ὅσα τῶν ὁποίων θέλωμεν ὁμιλήσει εἰς τὸ
ἀκόλουθον Τμήμα. Ὅποτεν ἐγὼ κείνω φέρ' εἰπεῖν,
ὅτι ὁ Ἡ'λιος λάμπει ἀφ' ἐαυτῆς, καὶ ἡ Σελήνη δὲν
λάμπει ἀφ' ἐαυτῆς, τότε λέγω μὲ τὸν νόμον αὐτῆς,
ἢ παρομοίας λέξεις. ὁ Ἡ'λιος ἔχει φῶς ἐδικόν τε, ἢ
Σελήνη δὲν ἔχει φῶς ἐδικόν τε. Ἐνα τέτοιον δὲν ἡμ-
πορεῖ βέβαια νὰ τὸ κάμη ὅποιος δὲν ἔχει τὴν χῆ-
σιν τῶν λέξεων. καὶ αὐτὰς κείσεις δὲν ἡμπορῆ ὁ τέ-
τοιος νὰ κάμη καθὼς ἡμεῖς, πολλῶ μᾶλλον τῆς συλ-
λογισμῶς, ὅπερ εἶναι μία σειρά, ἢ συμπλοκὴ πολ-
λῶν κείσεων.

Ὅθεν ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἐκεῖνα τὰ πράγματα, εἰς
τὰ ὅποια φαίνονται τὰ λοιπὰ ζῶα πῶς ἔχεν κά-
ποιαν κείσιν, ἢ συλλογισμόν, δὲν εἶναι ἄλλο κυ-
ρίως, ἢ μίᾳ ἀπλῆ καὶ μηχανικῆ συνάφεια ἰδεῶν.
Ὅποτεν πρώτῳ φοράν αἰδανθεῖν τὴν πείναν, πα-
ρακινέμεθα ἀπὸ τὴν φυσικῆν ἀνάγκην, ἀδράχην κα-
θε πράγμα, ὅπερ εὔρην ἐμποροῦντες πέτρας, ξύλα,
χῶμα, καὶ ὅ,τι ἄλλο τύχη. Παρατηρῶντας ὁμῶς ὅτι αὐ-
τὰ ἢ δὲν μασῶνται, ἢ δὲν ὠφελῶν τίποτες εἰς τὸ νὰ
θεραπεύσεν τὴν πείναν, γυρίζεν εἰς ἄλλα, καθὼς
χορτάρια, φύλλα, ἢ καρπῶς, καὶ τὰ ἄλλα πλῆθια, ἀ-
πὸ τὰ ὅποια αἰδανόνται ἐνταύτῃ καὶ τὸ ἡδὺ αἰδι-
μα τῶν χυμῶν τε, καὶ τὴν παύσιν τῆς πείνας. Λοι-
πὸν αἰδιῶς ὅπερ πάλιν αἰδανθεῖν αὐτὸ τὸ πάθος,
ἀναρτῶνται εἰς τὴν μνήμην τε ἢ ἰδέα τῶν καρπῶν,
καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὅπερ τὰ ἐφανήκαν ἀρεσά,
καὶ ἔβρονται εἰς αὐτὰ, χωρὶς νὰ χεῖραθεῖν ὅτι τὸ
κάμμιαν κείσιν, ἢ συλλογισμόν.

Μὲ τοῖστον τρόπον μαθητῶν πρώτον νὰ δεκείνεν
τὰς ἐσίας ἐκείνας, ὅπερ εἶναι ὅπιπῆδαι εἰς ἔοφλῶν,
καὶ ἐκείνας, ὅπερ δὲν εἶναι. καὶ ἀπὸ ἐκείνας, ὅπερ εἶ-
ναι ὅπιπῆδαι εἰς ἔοφλῶν ποῖαι εἶναι νοσιμώτεραι, καὶ
πρῶται

ποιᾶι ἀνοσώτεροι. Μὲ τῶν τὸν ἕρπον μανθάνειν νὰ κάμνεν ἢ ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν νὰ ἀεπατῶν δηλαδὴ ἐλόθῃρα, ἢ νὰ κολυμβῶν, ἢ νὰ πετῶν, νὰ φύγῃν τὰς κινδυνώεις, εἰς τὰς ὑποίους ἄλλω φορᾷ ἔπεσαν, νὰ ἀπέχῃν ἀπὸ τὰ παράγματα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἄλλω φορᾷ ἔδοκίμασαν βλαπτικά, νὰ διώκῃν ἐκεῖνα, ὅπῃ ἄλλω φορᾷ εἴρηκαν ὠφέλιμα, ἢ ἄλλα παρόμοια.

Ἄς μῆμοι ἀντιφέρῃ τινὰς τὸ παράδειγμα τῆς βιβλῶν. ὅτι αὐτοὶ, αὐτὸν ἢ δὲν ἔχον τὰς λέξεις, ἔχον ὡς τὸσον τὰ χήματα, τὰ ὅποια ἀναπληρῶνεν εἰς πολλὰ τῶν χείων τῆς λέξεων. ἢ εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια χήματα δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς πόσον βοηθῶνται ἀπὸ ἐκείνης, οἱ ὅποιοι ὀμιλῶν ἢ συζῶν καὶ συλλαβίζονται παντοτενὰ μὲ αὐτές.

Μ' ὅλον τῶτο ὅμως, ἐπειδὴ ἡ χῆσις τῆς χημάτων δὲν εἶναι τὸσον ὀπιτηδεῖα νὰ διπλώσῃ τὰς ιδέας, ὅσον εἶναι ἡ χῆσις τῆς λέξεων, βλέπομεν κοινῶς πόσον εἶναι κατώτεροι εἰς παρόμοια οἱ βιββοὶ ἀπὸ τὰς ὀμιλῶντας, τὸσον καὶ τὸν ἀριθμὸν, ὅσον καὶ καὶ τὴν ἐκτασιν τῆς γνώσεων. (1).

Περί

(1) Εἰς ἐμπέδωσιν τῆ λεγομένης ἰδῆς εἰς παράδειγμα, τὸ ὅποιον ἀναφέρεται εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἐπιστημῶν τῆς Παιδείας (ἔτος 1703. Σελ. 18.). Εἰς τὴν Σιάρξε (Πόλις τῆς Φραντζίας) εἰς τὴν 23 ἢ 24 χείων, ἡ δὲν εἶναι τεχνίτη, κωφὸς ἢ βιββὸς ἀπὸ χείων, ἄρχισε νὰ ὀμιλῇ ὅτι μίαν μὲ ἐκπληξιν καὶ θάμβος μεγαλωτάτον ὅλης τῆς Πόλεως. Ἐμαθῶν μετὰ ταῦτα παρ' αὐτῆς, ὅτι τέσσαρας, ἢ πέντε μίνας ἀριστέτερα ἄρχισε νὰ αἰδανέται (ἀκῆ) τὸν ἦχον τῆ κώδωνος (τῆς καμπάνης), καὶ αὐτὸ τὸ νέον καὶ ἀγνώριστον εἰς αὐτὸν αἰθῆμα τὸν ὀξέπληξε κατὰ πρῶτον πρὸς βολὴν πέρα τῆ δέοντος. Μετὰ ταῦτα ἔβλεξε ἀπὸ τὰ ἀεισερόν τε ὀτίον εἰς νερὸν, καὶ τότε ἄρχισε νὰ ἀκῆ καὶ ἀπὸ τὰ δύο ὄτα. Ἐτάθη ζεῖς ἢ τέσσαρας μίνας νὰ ἀκῆ καὶ νὰ ὀμιλήσῃ τίποτες, γυμναζόμενος ἐν ποσῶν εἰς τὴν νὰ ἐπαινετα λαμβανῆ μὲ φωνὴν ζανὴν τὰς λέξεων, ὅπῃ ἦκε, καὶ νὰ σιωπῆ-

Περὶ δὲ τῆς ὠφελείας τῆς λέξεων κάμνει κάποιος ἀδατηρήσεις καὶ ὁ Σέλτζερ (εἰς τὸ αὐτὸ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιρροῆς τῆς λογικῆς εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ τῆς γλώσσης εἰς τὸ λογικόν), τὰς ὁποίας δεῖ ἀρέπει νὰ τὰς ἀποσιωπήσωμεν.

Α'. Ἀκολουθεῖ συχνά, λέγει ὁ Σέλτζερ, ὅτι μίαν συνδρομὴν εὐτυχῆς ἀποσιωπῆσεως νὰ μᾶς κάμνη νὰ συλλάβωμεν μίαν ιδέαν νέαν καὶ ὠφελιμον, ἢ ὁποία εὐδύς ἠθέλον ἀφανισθῆ, ἀνίσως δεῖ εἶχαμεν κάποιον σημεῖον, ἢ τὰ ὁποία νὰ τὴν ἐρεθίσωμεν· ἐπειδὴ δεῖ νὰ τὴν ἀνακαλέσωμεν καὶ ἄλλω φορᾷ, ἠθέλον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ αὐτὴ συνδρομὴ τῆς ἀποσιωπῆσεως, ἢ ὁποία

εἰς τὴν ἀποσιωπῆσιν καὶ εἰς τὰς ιδέας, ὅτι αἱ λέξεις ἐσημαίνον. Τέλος πάντων, ἀφ' ἧς ἐσοχάζη ὅτι ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ λύσῃ πλέον πῶς σιωπῶν, ἀρχισε νὰ ὁμιλῆ, ἀγκαλιὰ ἀκόμι ἀτελῶς, καὶ ὄχι καθὼς εἶπες, ὅτι ἀρχίζει ἀπὸ βρέφους. Μικροὶ σοφοὶ Θεολόγοι ἀρχισαν νὰ τὸν ἐρωτῶν διὰ φορὰς πράγματα, καὶ μάλιστα περὶ Θεοῦ, περὶ ψυχῆς, περὶ τῆς ἠθικῆς καλῆς καὶ κακῆς· ἀλλ' ἐφάνηκεν, ὅτι δεῖ εἶχεν ἀκόμι ἕως τότε κάμμιαν ἐνοίαν τῆς τοιούτων. Μ' ὅλον ὅτι ἐφάνηκεν ἀπὸ γονεῖς Χριστιανῶν, καὶ ἐπήγαμεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐμαθεῖ νὰ κάμνη τὸ σημεῖον τῆς Σταυροῦ, καὶ νὰ γονατίζῃ, καθὼς ἐκείνοι, ὅτι προσδύχονται, δεῖ εἶχε μ' ὅλον τὸ πῶς κάμνει τέλος εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, μήτε ἐκατάλαβε ποτὲ μὲ τί σκοπὸν πῶς ἐκαμνεν οἱ ἄλλοι. Δεῖ ἴσχυρε διὰ κεκρυμμένως μήτε τί εἶναι ὁ θάνατος, μήτε τὸν ἐσοχάζετο κάμμιαν φορᾷ. Ἐνὶ λόγῳ ἐζῆσε μίαν ζωὴν κατὰ πάντα κτήνωσιν, ἐναχολέμενος ὅλος εἰς τὰ αἰσθητὰ καὶ παρὸντα ὑποκείμενα, καὶ εἰς τὰς ὀλίγας ιδέας, ὅτι ἐλάμβανε διὰ μέσος τῆς ὀράσεως. Δεῖ ἐκαταλάμβανε μήτε ἐκείνη, ὅτι ἐφάνηκεν ὅτι ἐκαταλάμβανε ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῆς ιδέων· ὄχι διὰ τί ἦτον φυσικὰ σερμηλὸς ἀπὸ πνεῦμα, ἀλλ' ὅτι ὁ νῆς εἶχε ἀνθρώπος, ὅτι δεῖ εἶχε ἀμοιβαίαν κοινωνίαν τῆς ιδέων καὶ ἐνοιών μὲ τὰς ἄλλας ἀνθρώπους, εἶναι τὸσον ὀλίγον γυμνασμηλὸς, διὰ νὰ εἶπῶ ἐτζί, ὅτι δεῖ ἐναχοχάζεται ἄλλο περισσότερο ἀπὸ ἐκείνο, εἰς τὸ ὅποιον ἀφύκτως ἠθέλον τὸν βίον τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα. Τὸ μεγαλύτερον βάθος τῆς ἀνθρωπίνων ιδέων κρέμαται ἀπὸ τὸ ἀμοιβαῖον συνάλλαγμα τῆς ιδέων καὶ ἐνοιώντες.

ὅποια σχεδὸν πατέ ὁσὶ ἐπανέρχεται· ὅξ ἐναντίας ὁπότεν ἔχαμεν κἀνεία ὄρον, μετὸν ὅποϊον νὰ κινᾶ καλῶμεν τὰς πρώτας (αἰτιολογίαι), διὰ μέσε τέτε ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαί, καὶ μᾶς ὀδηγῶν πάλιν εἰς τὴν ιδέαν, τὴν ὅποϊαν ἦτον κείμα νὰ χάσωμεν· εἰς τὸ ὅποϊον τῶτο θέτει (ὁ ρηθεὶς Φιλόσοφος) τὴν πρώτην ὠφέλειαν τῶν λέξεων.

Β'. Ἐπιτέμεν πολλὰ ὅλας τὰς ἐνεργείας τῆς νοῦς· ἐπειδὴ αἱ λέξεις ἔχον συχνὰ εἰς τὰς μελέτας μας τὴν ιδίαν χρῆσιν, ὅπῃ ἔχον τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτης εἰς τὰς ἀλγεβραϊκὰς λογαριασμούς· διὰ τί εἰς αὐτὰς μεταχειρίζομεθα τὰ ἴδια γράμματα, χωρὶς νὰ σοχαζώμεθα εἰς τὸ νὰ προσδιορίσωμεν τὰς ποσότητας, ὅπῃ αὐτὰ σημαίνον, ὡσαύτῃ ὅταν ὁ μηχανισμὸς τῆς λογαριασμῶν μᾶς ὑπάγῃ εἰς τὴν τελευταίαν ἔκβασιν, ὅβρι εἰς τὸ γινόμενον, ὅπῃ ζητεῖται. Παρομοίως καὶ εἰς τὰς μελέτας μας συλλογίζομεθα πολλαῖς φοραῖς ἐπάνω εἰς τὰς λέξεις, χωρὶς νὰ ὡσαυτῶμεν λεπτομερῶς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς ιδέας, ὅπῃ εἶναι συυδεδειμῆσαι μετὰ αὐτὰς (τὸ ὅποϊον ἠθελε πηγαίῃ ἐπ' ἀπερον, μάλιστα εἰς τὰς συυδέτες ιδέας καὶ ἐννοίας), ὡσαύτῃ μόνον εἰς τὸ τελευταῖον συμπέρασμα· καὶ ἀγκαλά τῶτο εἶναι ὡς ὅπῃ τὸ πλεῖστον αἷτιον πολλῶν σφαλμάτων, ὅπότεν ὁσὶ προσαρμοθῶν προσητέρα εἰς τὰς λέξεις ιδέαι ἀκρεβεῖς καὶ διωρισμῆσαι, ὅπότεν ὁμως κάμεν προσητέρα αὐτῶν τὴν προσοχὴν, εἶναι ἀκίνδυνον, καὶ ὁσὶ ἠμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ πόσον συυτέμνονται, καὶ ἀφ' ἑ σωτρηθῶν, πόσον σαφέστεροι γίνονται οἱ συυλογισμοί.

Γ'. Μᾶς ὠφελῶν αἱ λέξεις μετὰ τὴν ιδιότητα, ὅπῃ ἔχον νὰ μᾶς κάμεν νὰ σκεπτόμεθα εἰς τὰ ἴδια πράγματα, καὶ μετὰ τῶτο νὰ διεγείρων τὸ πνεῦμα τῆς ἐφοδρέσεως. Αἱ λέξεις, διὰ τί; πότε; πῶς; ἀπὸ ποῖον; διὰ ποῖον; πῶς; καὶ αἱ παρόμοιαι, δίδον πολλαῖς φοραῖς αἷτιαν εἰς ὠφελίμους ἐξετάσεις, αἱ ὅποια ἠθελαν ἀμελῶνται, ἀπίσως ἢ μνήμη ὁσὶ ἀνεκα-

καλεῖσθαι αὐτὰς τὰς λέξεις, καὶ αὐταὶ δὲ ἀνεκαλεῖσθαι τὰς ιδέας, ὅπῃ δι' αὐτῶν δηλῶνται. Ἐκτὸς τῆς ὁ Λινναῖος, παρεισάγωντας διαφόρους ὄρους δηλωτικὰς τῶν μορφῶν, τῶν χημάτων, τῶν θέσεων, τῶν ἀναλογιῶν, κτ. τῶν διαφορῶν μερῶν τῶν φυτῶν, ἔκαμε τὴν Βοτανικὴν γὰρ λάβη εἰς ὀλίγον θέσημα καιρῶν πλεονεκτήσαν ἐπίδοσιν, πρὸς εἰς ὅλην τὴν ἀπερασμύην αἰῶνας. Ἡ ἐνέργεια, ὅπῃ θαυμάζεται εἰς τὰ μαθηματικά, προσέρχεται ἀπὸ τῆς, ὅπῃ εἰς αὐτὰ δὲ εἶναι ιδέα, ἢ ἐννοία, ὅπῃ γὰρ μὴ δηλῶνται ἀκριβῶς μετὰ ἐδικλῆς τῆς ἐσχωριστῶν λέξιν. Εἰς καθὲν τέχνῳ, ἢ ἐπιστήμῳ, ὅπῃ λείπεν τὰ προσφύη σημεῖα τῶν ιδεῶν, τὰ πράγματα γνωρίζονται παχυλῶς, διὰ γὰρ εἰπῶν ἔττι, καὶ σκοτεινῶς, εἰς καιρὸν ὅπῃ, ὅπότεν αὐτὰ εἶναι πρόχειρα, γνωρίζονται σαφῶς καὶ διακεκριμένως.

Δ'. Μὴς ὠφελεῖ καὶ ἡ χρῆσις τῶν μεταφορικῶν ὄρων. Εἶναι, λέγει, εἰς τὸν νῦν μας πλῆθος ἀπειρον ἐννοιῶν σκοτεινοτάτων, αἱ ὅποια φαίνονται ἀνεμυλῶτοι, ἐν ὅσῳ κἀνείνας ἀνθρώπος ὀξύς δὲ φθῶσῃ γὰρ σοφῶν καμμίαν ὁμοιότητα μετὰ ἄλλας καταληπτοτέρας· ἀπὸ τὸ ὅποιον τῆς προσέρχονται αἱ μεταφορικαὶ ἐκφράσεις, διὰ τῶν ὁποίων αἱ σκοτεινότητάς ἐννοιαὶ γίνονται εὐληπτοί, καὶ εἰς εὐὰ δυσνόητον. Καὶ τῆς ἀληθείας αἱ ἴδιαι λέξεις, καθαρὸν, σκοτεινόν, συλλαμβάνειν, καταλαμβάνειν, φαντάζεσθαι, τάξις, σύγχυσις, καὶ τὰ τοιαῦτα, τὰ ὅποια δηλῶν τὴν διαφορὰς ὅπως τῶν νοήσεών μας, καὶ τὰς διαφορὰς καταστάσεις τῆς ψυχῆς μας, εἶναι ὅλαι μεταφορικαί· ἐπειδὴ ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ σωματικὰ πράγματα, καὶ μὴτε ἔμπορῶσαν ἀλλέως γὰρ ἐκφραδῶν εὐκολα καὶ σαφῶς αἱ εἰρημύαι ἐννοιαί. Ἡ χρῆσις ὅμως τῆς μεταφορᾶς πρέπει γὰρ οἰκονομῆται μετὰ μεγαλωπία κείσιν, περὶ τῶν ὁποίων θέλωμεν ὁμιλήσει μετὰ ταῦτα.